

6-7 YOSHLI BOLALAR IDROKINI RIVOJLANTIRISHDA MASHG'ULOTLARDAN FOYDALANISH

Qodirova Malikaxon Qaxramonovna
Jizzax davlat pedagogika instituti
Aglamova Shaxzoda, 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasasida olib boriladigan mashg'ulotlar orqali 6-7 yoshli bolalar idrokini rivojlantirishning ahamiyati yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: idrok, 6-7 yosh, davlat talablari, maktabgacha ta'lim, maktabga tayyorgarlik, o'yin, mashg'ulot, intellekt, pedagogik va psixologik yetuklik.

Bugungi kunda 6-7 yoshli bolalarni har tomonlama rivojlangan, jismonan sog'lom, aqlan etuk va ma'naviy jihatdan shakllangan etib voyaga etkazish dolzarb vazifalardan biri bo'lib kelmoqda. Bu kabi vazifalarni amalga oshirishda albatta zamon talabiga mos keladigan Davlat talablarini yangi, qo'shimchalar kiritilgan variantini ishlab chiqish zarurati tug'ildi. SHulardan kelib chiqqan xolda, bir qator olim va tajribali amaliyotchilar ishtirokida ushbu Davlat talablari yaratildi. O'z navbatida maktabgacha ta'limga qo'yiladigan davlat talablari «Ta'lim to'g'risida»gi qonun, «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»ga muvofiq ishlab chiqilgan. Yaratilgan Davlat talablari ko'p jixatdan mavjud bo'lgan Davlat talablaridan keskin farq qiladi. Birinchidan, yangi turdagi Davlat talablari bolalarning asosan psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda tuzilgan. Ikkinchidan, yo'nalishlarida farq bor. Uchinchidan, bolalarning yosh ko'rsatkichlari orasidagi intervallar uzaytirilgan. [1]

Maktabgacha ta'limga qo'yiladigan Davlat talablari bolalarning psixologik xususiyatlariga asoslangan holda ta'lim-tarbiya jarayonini belgilab beradi. SHuning uchun maktabgacha ta'lim muassasalari pedagog xodimlaridan psixologiyaga oid bilimlarini yanada chuqurlashtirish talab etiladi.

Bugungi maktab bolasidan aniq bilimlarga emas, fikrlash ko'nikmasi, kattalar va tengdosh o'rtoqlarini tushunish, ular bilan hamkorlik qilish ham talab etiladi. SHuning uchun bola maktabga qadam qo'yayotganida qanchalik bilimga ega ekanligi emas, balki uning yangi bilimlarni egallashga tayyorligi, atrof-olamga moslashishi ko'nikmasi, voqea-hodisani mustaqil ravishda tahlil etishi va mustaqil harakat qilishi muhimroq hisoblanadi.

Bolani biror narsaga o'rgatishgina emas, unda o'z kuchiga ishonchni orttirish, o'z g'oyasini himoya qilish, mustaqil ravishda bir qarorga kelish hamda unda "Men" konsepsiyasini shakllantirish ham muhimdir. "Men"ni idrok qilish orqali bola predmetlarni, atrofni, bo'layotgan voqeliklarni idrok qiladi.

Bolaning maktabga tayyorgarligi undagi idrok, kuzatish, xotira, tafakkurning rivojlanishi, vaqt va fazoviy tushunchalar olami, ijtimoiy hodisalar haqidagi tasavvurlarning shakllanishi bilan belgilanadi. Maktab xaqidagi tushunchalar, keyinchalik ta'lim xaqidagi tushunchalarni shakllantiradi.

Bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish, ta'lim-tarbiya berish orqali bolalarni maktab ta'limiga sifatli tayyorlash, bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish maktabgacha ta'lim muassasasining maqsadi hisoblanadi. SHunday ekan, bolaning har tomonlama shakllanishi va rivojlanishi undagi bilish jarayonlarining rivojlanishi bilan bog'liq. Aynan bolaning idrok jarayoniga alohida to'xtalish lozim bo'ladi. Bola idrokini shakllantirish va rivojlantirish dolzarb bo'lib, bu o'z navbatida bir qator pedagoglar, psixologlar hamda maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyachi va psixologlari oldiga bir qator vazifalarni qo'yadi. [2]

Bolani atrof-muhit bilan tanishtirish, tabiat bilan tanishtirish, ilk matematik tasavvurlarni shakllantirish, ijtimoiy-hissiy rivojlantirish, nutq o'stirish, badiiy adabiyot bilan tanishtirish, tasviriy faoliyat, jismoniy tarbiya, musiqaga o'rgatish maktabgacha ta'limga oid vazifalar bo'lib, bu mashg'ulotlar orqali bola idroki shakllantiriladi. Masalan, tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlarida jonli tabiat, ya'ni mevalar bilan tanishtirish mashg'uloti alohida o'ringa ega. Mevalar bilan tanishtirishda rasmlar, mevalar (yoz faslida) xamda video lavhalardan foydalanish mumkin bo'ladi. Bu bola idrokini yanada rivojlanishini ta'minlaydi. Bolaning mevalar xaqidagi tushunchalari rivojlanadi. Mevalarning ko'rinishi, xajmi, shakli, rangi, hidi, ta'mi bilan birga ularning foydali xususiyatlarini ham bilib oladilar. Video lavhada mevalardan tayyorlanadigan mahsulotlar, dorilar, vitaminlar va ularning ahamiyati xaqida tushunchalarga ega bo'ladilar. SHundan so'ng bolalarga mujassam mashg'ulot sifatida mevalar rasmini chizish orqali olgan tushunchalari mustahkamlanadi. (Rasm mashg'ulotini o'rniga applikatsiyadan ham foydalanish mumkin. Bu mashg'ulotlar bolaning qo'l motorikasini rivojlantirish uchun ham ahamiyatlidir). Mashg'ulot yakunida bolalar bilan birga "Mevalar" o'yinini o'ynash mumkin bo'ladi. [3]

Bola idrokini shakllantirish va rivojlantirishga oid yana bir mashg'ulot fasllar xaqida tushunchalar berishdan iboratdir. Ushbu mashg'ulot quyidagi tartibda tashkil etiladi.

Mashg'ulot mavzusi: Men sevgan fasl

Maqsad:

Bolalarning qaysi fasl yoqishi haqidagi fikrlarini bilish, bahor fasli bo'yicha tushunchalar berish, bahor faslidagi bayramlar haqida tushuncha berish. Bolalarning faoliyatlar orqali bahor faslini aks ettirishlarini aniqlash. Mazkur faslga oid o'yinlar o'rgatish.

Kerakli jihozlar:

Hamma fasl aks ettirilgan rasmlar, bahor bayramlarini aks ettiruvchi rasmlar, rangli qog'oz, elim, qaychi, qalam va rasm daftar.

Mashg'ulotning borishi:

Tarbiyachi: Bolalar bir yilimizda nechta fasl bor?

Bolalar: To'rtta fasl bor.

Tarbiyachi: Qani, birin-ketin ularning nomlarini aytaylikchi.

Bolalar: Qish, bahor, yoz va kuz.

Tarbiyachi: Sizga qaysi fasl ko‘proq yoqadi yoki qaysi faslni sevasiz?

Bolalar: Bahor

Tarbiyachi: Juda yaxshi. Men ham bu faslni juda ham yoqtiraman. Qani, hammamiz qo‘llarimizni qattiqroq ushlaylikchi. Endi esa sekin-asta yumshatib qo‘yib yuboramiz. Demak, biz qish faslidan bahor fasliga kirib keldik. Bahor faslida hammayoq yam-yashil tusga kiradi. Ob-havomiz qanday bo‘ladi?

Bolalar: Iliq, ba‘zi-ba‘zida yomg‘ir yog‘adi. Lekin ob-havo iliq bo‘lib, quyosh charaqlab chiqib turadi.

Tarbiyachi: Yaxshi bolalar, bahor faslining elchisi bo‘lib qaysi qush birinchi bo‘lib uchib keladi?

Bolalar: Qaldirg‘och

Tarbiyachi: To‘g‘ri, qaysi daraxt birinchi bo‘lib gullaydi?

Bolalar: Bodom va o‘rik

Tarbiyachi: To‘g‘ri bolalar, bodom va erta pishar o‘riklar birinchi bo‘lib gullaydi. Bolalar sizlar juda ham bahor faslini yaxshi ko‘rar ekansiz. Bu fasldagi bayramlar haqida ham bilasizlarmi?

Bolalar: Xa, bu faslimiz o‘z ichiga mart, aprel, may oylarini olib, bayramlarga boy fasl hisoblanadi.

Tarbiyachi: Bolalar 8-mart “Xalqaro xotin-qizlar bayrami” ya’ni onajonlarimiz, opajonlarimiz, singiljonlarimiz bayrami. 21- mart Navro‘z bayrami, ya’ni yangilanish, yasharish bayrami. 9-may Xotira va qadrlash kuni.

Tarbiyachi: Yaxshi bolalar, qani endi biz xohlagan stolimizga borib, bahor faslini aks ettiraylikchi.
Bolalar o‘zlari yaxshi ko‘rgan bahor faslining rasmini daftarga qirqib, yopishtirish orqali aks ettirishadi.

Tarbiyachi: Kelinglar bolalar, shu faslga mos ajoyib bir uyin o‘ynaymiz. O‘yinimizning nomi “Bahoroy va yomg‘iroy”. Men sizlarga

o'yinimizning shartini tushuntirib beraman. Qo'limdagi mana bu shildiroqni tez shildiratsam demak yomg'ir yog'ayotgan bo'ladi. Biz tezda soyabon tagiga qochamiz. Agar men shildiroqni asta-sekin, birin-ketin chalsam, sizlar lola, lolaqizg'aldoqlar terib savatingizga solasiz. Endi esa o'yinimizni sizlar bilan birgalikda o'ynaymiz. YAxshi bolajonlar, endi o'yinimizni shu tarzda sayrda davom ettiramiz.

Xulosa qilib aytganda har bir mashg'ulot bola idrokining rivojlanishi uchun muhim ekan, mashg'ulotlarning har tomonlama qiziqarli, bola yoshiga xos, layoqatini hisobga olgan holatda amalga oshirilishi va eng muhimi barcha bolalarning pedagogik va psixologik rivojlanganlik darajasini inobatga olgan holda amalga oshirilishi hozirgi kun talablaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга қурамиз. – Тошкент.: Ўзбекистон. 2017, 488-бет
2. Нишонова З.Т, Алимова Г.К. “Болалар психологияси ва уни ўқитиш методикаси” 2005 й. 145-бет
3. “Болажон” таянч дастури
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Мактабгача таълим тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори. Тошкент шаҳри, 2017 йил 9 сентябр.
5. Malika Qodirova, Bolalar idrokini rivojlantirishda mashg'ulotlarning o'rni, Архив Научных Публикаций JSPI: 2020: Архив №41 (science.i-edu.uz, jspi.uz).
6. Malika Qodirova, РОЛЬ ЗАНЯТИЙ В ФОРМИРОВАНИИ И РАЗВИТИИ СПОСОБНОСТИ РАЗМЫШЛЕНИЯ У ДЕТЕЙ , Архив Научных Публикаций JSPI: 2020: Архив №52 (science.i-edu.uz, jspi.uz).
- 7.Qodirova, M. (2020). Voyaga yetmagan o'smirlar xulq atvorini shakllantirishda olib boriladigan ishlar mazmuni. Архив Научных Публикаций JSPI.
- 8.Qodirova, M. (2020). Особенности периода взросления подростка. Архив Научных Публикаций JSPI.
- 9.Qodirova, M. (2020). Bolalar idrokini rivojlantirishda mashg'ulotlarning o'rni. Архив Научных Публикаций JSPI.
- 10.Qodirova, M. (2020). Psixologiya fanlarini o'qitishda zamonaviy texnologiyalarning o'rni va ahamiyati. Архив Научных Публикаций JSPI.
- 11.Qodirova, M. (2020). РОЛЬ ЗАНЯТИЙ В ФОРМИРОВАНИИ И РАЗВИТИИ СПОСОБНОСТИ РАЗМЫШЛЕНИЯ У ДЕТЕЙ. Архив Научных Публикаций JSPI.
- 12.Qodirova, M. (2020). KICHIK MAKTAB YOSHI O 'QUVCHILARINI HAR TOMONLAMA SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. Архив Научных Публикаций JSPI.
- 13.Qodirova, M. (2020). Shaxsning ichki konfliktlari va mexanizmlari. Архив Научных Публикаций JSPI.
- 14.Hamdamov, N. (2020). Абу Наср Форобийнинг психологик қарашлари. Архив Научных Публикаций JSPI.

15. Hamdamov, N. (2020). УЧУВЧИ РУҲИЯТИ. Архив Научных Публикаций JSPI.
16. Hamdamov, N. (2020). Психологияда ижтимоий интеллект муаммоси. Архив Научных Публикаций JSPI.
17. Hamdamov, X. (2021). МНОГОЗНАЧИТЕЛЬНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ ВОЕННОЙ ПСИХОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ВОЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 1(1). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/1374>
18. Axmedova, N. (2020). ОСНОВНЫЕ ПРАВИЛА САМОВОСПИТАНИЯ ЛИЧНОСТИ. *Архив Научных Публикаций JSPI*, 1(43). извлечено от https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/5495
19. Axmedova, N. (2020). ЎҚИТУВЧИ КАСБИГА ХОС СИФАТЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ПСИХОЛОГИК АСОСЛАРИ. *Архив Научных Публикаций JSPI*, 1(43). извлечено от https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/5498
20. Axmedova, N. (2021). БЎЛАЖАК ЧЕТ ТИЛ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ ПЕДАГОГИК АМАЛИЁТГА ТАЙЁРЛАШДА ИНТЕГРАТИВ ПРИНЦИПЛАР. *Мир исследований*, 1(1).
21. Axmedova, N. (2020). ИНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ЮТУКУГА АРИДАН ОДИЛОНА ВА МАЦСАДЛИ ФОЙДАЛАНИШ. *Архив Научных Публикаций JSPI*, 1(52). извлечено от https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/4918
22. Axmedova, N. (2020). ЎҚИТУВЧИ КАСБИГА ХОС СИФАТЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ПСИХОЛОГИК АСОСЛАРИ. *Архив Научных Публикаций JSPI*, 1(43). извлечено от https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/5498
23. Axmedova, N. (2020). ОСНОВНЫЕ ПРАВИЛА САМОВОСПИТАНИЯ ЛИЧНОСТИ. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
24. Axmedova, N. (2020). ОИЛАДАГИ ПСИХОЛОГИК МУХИТНИНГ БОЛА ШАХСИ ШАКЛЛАНИШИГА ТАЪСИРИ. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
25. Axmedova, N. (2020). ОИЛАДАГИ ПСИХОЛОГИК МУХИТНИНГ БОЛА ШАХСИ ШАКЛЛАНИШИГА ТАЪСИРИ. *Архив Научных Публикаций JSPI*, 1(43). извлечено от https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/5499
26. Axmedova, N. (2020). Features Of Formation Of Punctual Abilities And Letters Of Letter Of Letter. *Архив Научных Публикаций JSPI*, 23(1). извлечено от https://science.i-edu.uz/index.php/archive_jspi/article/view/1562